

Az 1843/44. évi országgyűlés a liberális főrendi ellenzék szemszögéből

DEÁK ÁDÁM

Bevezető

Az 1839/40. évi országgyűlés pozitívan zárult, 51 törvénycikket fogadtak el, melyeket az uralkodó is szentesített. A sikerhez az is hozzájárult, hogy ezen az országgyűlésen megszerveződött a liberális főrendi ellenzék Batthyány Lajos gróf (1. kép) vezetésével, aki létrehozott egy ellenzéki mágnás kaszinót 1839. június 10–11-én. Később létrejött egy úgynevezett kiskaszinó, az egyik ilyen kiskaszinói gyűlésen, 1839. november 18-án mondták ki a főrendi ellenzék megalakítását.¹



1. kép: Gróf Batthyány Lajos – Franz Eybl litográfiája (1842)

A reformpárti politikusok ezek után nagy reményeket fűztek a következő országgyűléshez, amit 1843. május 14-ére hívott össze V. Ferdinánd (1835–1848) Pozsonyba. A diéta 1843. május 18-án ülésezett először. Batthyány első és legfontosabb feladatának azt tartotta, hogy az előző országgyűlésen megszerveződött kiskaszinót, amely a főrendi ellenzék központja volt, ismét újjáélessze. Molnár András véleménye szerint ezek a kiskaszinói gyűlések hasonlóak voltak a kerületi ülésekhez abból a szempontból, hogy az ellenzéki arisztokraták, mint a karok és rendek a kerületi ülésen, itt vitatták meg először a kérdéseket és egyeztették álláspontjaikat. A Záborszky Alajos által szerkesztett

¹ MELKOVICS 2014.

Országgyűlési Szemle harminckilenc főre becsülte a főrendi ellenzék számát 1843 augusztusában. Joseph Andrew Blackwell bécsi angol nagykövét 1844 áprilisában negyvenkét főre, míg az országgyűlés után egy titkosrendőri jelentés ismét harminckilenc főre. A három jelentés összesen hatvanegy főt nevezett meg, tizenkilenc főnek a neve mind a három listán szerepelt, valószínűleg ezek a személyek alkothatták az ellenzék magját.² Kezdetben az országgyűlés hangulata talán azért is lehetett bizakodó, mert a királyi javaslatok is sok olyan pontot tartalmaztak, melyek a reformokat segítették volna elő. Ezek közül megemlítnünk néhányat: a büntetőtörvénykönyv reformja, katonai élelmezés és elszállásolás ügye, a Duna szabályozása, hitelbank felállítása, nem nemesek hivatalviselési és birtokbírhatási joga, a közlekedés javítása, valamint a szabad királyi városok országgyűlési helyzetének a rendezése. Talán ez volt az első olyan reformkori országgyűlés, ahol a megyék és a követek kezdeti legfontosabb célja a polgárosodást elősegítő reformok kidolgozása és elfogadtatása volt, nem pedig a kormányzat ellenes sérelmek hangoztatása. Amikor látták, hogy nem érhetnek el sok sikert, mégis szóba kerültek ezek a sérelmek is. A felsőtáblán 196 szavazó jogú tag foglalt helyet, 618 főrendi tag nem jelent meg, akik az alsótáblára küldtek 537 követet szavazati jog nélkül. Az alsótáblán 234 főnek volt szavazati joga, de csak 200-an jelentek meg. Az alsótábla nagyon aktív volt az 1843/44. évi országgyűlésen, ugyanis 352 kerületi és 274 országos, illetve a főrendekkel közös ülést tartottak.³ Az ellenzékét 18, a konzervatívokat 16 vármegye támogatta biztosan az alsótáblán, 15 megye álláspontja gyakran változott. Az ingadozó vármegyék közül hét legtöbbször az ellenzékiet, nyolc a konzervatívokat támogatta (2. kép).⁴

A továbbiakban az országgyűlésen napirendre került legfontosabb politikai kérdéseket tekintjük át.

A nemesség megadóztatása

Az egyik legfontosabb kérdés a nemesség megadóztatása, illetve az ösiség eltörlése volt, ezzel egy nagyon fontos nemesi privilégium szűnt volna meg. Mégsem volt sikeres ez a javaslat, mert 52 megye közül, csak 19 vette be az utasításai közé a háziadó nemesség általi fizetését, illetve a bécsi udvar sem támogatta. A megyékben hatalmas vitákat váltott ki ez a kérdés. Az egyik legismertebb eset Deák Ferencé, aki Zala megye követe lett volna, de visszalépett, mivel nem került bele az utasítások közé az adóztatás.⁵ A Zala megyei konzervatívokat Forintos György vezette, aki felszólította a nemességet, hogy lépjenek fel a házi adó elvállalása ellen. A *Nemzeti Ujság* az 1843. évi 33. számában egy zalai levelet közölt, mely szerint a nemesség joggal hivatkozik a vérral szerzett privilégiumaira, ha ez nem tetszik valakinek az költözzön el, és

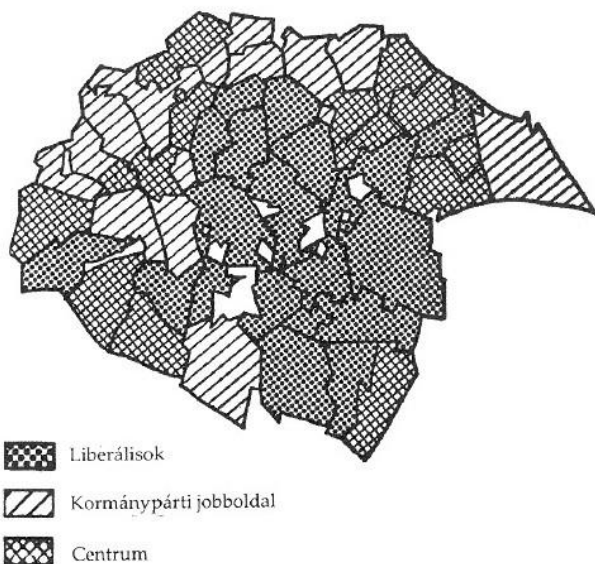
² MOLNÁR 2007, 147–150.

³ VÖRÖS 1980, 894–897.

⁴ BÉRENGER – KECSKEMÉTI 2008, 258.

⁵ VÖRÖS 1980, 895.

szerezzen új hazát magának. Emellett Deák Ferencet, Horváth Jánost és Csány Lászlót hazaárulónak titulálták. Az 1843. április 4-én tartott zalai közgyűlésen a nemesség végül megbuktatta a háziadó elvállalását. Még ezen a napon levélben tudósította Deák Kossuth Lajost minderről, s hogy nem vállalja a követséget. Továbbá kérte Kossuthot, hogy ha másik vármegye kérné fel követnek, azt utasítsa el a nevében, Pest vármegye ennek ellenére szerette volna, ha Deák az ő követük lesz. A Zala megyei közgyűlés után ráadásul a feldühödött nemesség egy része Kehidára utazott Deák házához, ahol gyűjtogattak és lövöldöztek. Végül a városi örök fékeztek meg a rendbontókat, de közben több személy is megsérült és meghalt. Zalában még ez év augusztus 31-én közgyűlést tartottak, ahol végül megváltoztatták az április 4-ei határozatot, és mégis elfogadták a közös adózás elvét. Követeknek Deák Ferencet és Kerkapoly Istvánt választották, de csak Kerkapoly fogadta el a tisztséget.⁶ Később még Lőcse szabad királyi város is országgyűlésileg akarta felszólíttatni Deákot, hogy vállalja el a követséget.⁷ Deák azonban távol maradt az országgyűlési ülésteremtől.



2. kép: A vármegyék politikai megoszlása az 1843/44. évi országgyűlésen Horvátország és Erdély nélkül

⁶ KÖNYI 1903, 1–54.

⁷ Lőcse szabad királyi város levele a vármegyékhez, 1843. szeptember 14. (MNL CSML IV. A. 3. b. 3329/1843.)

A nemesség részéről történő köztehervállalást Széchenyi István is felvetette, aki az *Adó* és a *Két garas* című munkákban irányozta elő, hogy milyen módon lehetne a hazai gazdaságot fellendíteni. Eszerint az ország minden hold megművelt földje után két garast kellett volna fizetnie az azt megművelőnek. Ezt a befolyt összeget csak az ország gazdasági helyzetének a fellendítésére lehetett volna fordítani, és csak az országgyűlés határozhatott volna a felhasználásáról. A befolyt összeg kezelésére létrehozhatk volna egy kincstárat Pest-Budán. Ebből az összegből a földesuraknak adtak volna évi 5%-os kamatra hitelt, hogy saját gazdaságukat fejlesszék. Széchenyi telekdíjnak kezdte nevezni ezt az általa javasolt új közterhet. Kossuth azt követelte, hogy ne csak a nemesek, hanem a „nép” is hozzájuthasson ezekhez a kölcsönökhöz. 1844 márciusában végül az alsótáblán elfogadták ezeket a javaslatokat, és egy bizottságot is kiküldtek, hogy a terveket kidolgozzák. A bizottság megállapította, hogy a közteherviseles bevezetése lenne a legmegfelelőbb, de mivel ez még kivitelezhetetlen, egy országos közpénztárat kell felállítani. Az ügy végül azon bukott el, hogy a két tábla nem tudott megegyezni a beszedni kívánt telekdíj mértékéről.⁸

A magyar nyelv és a nemzetiségi kérdés

A magyar nyelv ügyéről már az 1840. évi 6. törvénycikk is rendelkezett, amely szerint az országgyűlés és a törvényhatóságok magyar nyelven küldhetik fel irataikat az uralkodónak és a kormányzéseknek. Emellett a nemzetiségi kérdés is felbukkant már ezen az országgyűlésen. A horvát országgyűlésen az illír párt nyomására nem a magyar és reformpárti turopoljei követeket küldték a diétára, hanem saját embereiket. Az illírizmus ideológiájának fő kidolgozója Ljudevit Gaj volt, a határozottan magyarellenes horvát nemzeti irányzat atyjaként. Hívei azt hangoztatták, hogy a magyarok erőszakosan meg akarják fosztani őket nemzetiségüktől, ezért számos összetűzés alakult ki. 1840-ben a magyarbarát horvátok kaszinót alapítottak Zágrábban a magyar nyelv és kultúra fejlesztése céljából, ám rövid időn belül az illírizmus hívei átvették ott az irányítást. 1841-ben Varasd vármegye kérte, hogy ők is küldhessenek követet a magyar országgyűlésre, ám az illír párt ezt megakadályozta azzal, hogy a megbízólevelekkel manipulálta a szavazást. Azok a nemesek, akik nem óhajtottak személyesen részt venni a közgyűléseken és választásokon, megbízólevelet küldhettek az álláspontjukról, később ezeket a leveleket manipulálták és hamisították, így befolyásolva a választásokat. 1841 végén a Zágrábban állomásozó katonai ezred magyarellenes nótát játszattott el, ami szintén konfliktusokat generált. A *Pesti Hírlap* 1842. június 19-én kiadott 153. száma szerint Gollner volt az ezred neve, Varga János viszont úgy vélekedett, hogy Gollner (Göllner) volt az ezred parancsnoka.⁹ 1842. május 31-én Zágráb megyében tisztújításra került sor, ahol Anton Josipović képviselte a magyarbarát túrmezei nemességet. Az illír párt ismét élt a megbízólevelek manipulálásával,

⁸ MOLNÁR 2007, 179–186; VÖRÖS 1980, 908–909.

⁹ Pesti Hírlap 1842. június 19. 153. szám; VARGA 1982, 83–84.

sőt fegyvert is vittek magukkal a választásra, amivel elűzték a magyarbarátokat. A helyszínre ugyan kivezényelték a katonaságot, de a rend helyreállítása után is csak az illír párt tért vissza, így megnyerték a választást.¹⁰ Az országgyűlés kezdetén az alsótábla olyan határozatot hozott, hogy az országos tanácskozásban csak a magyar nyelvet lehet használni, ennek ellenére a horvát követek latinul szólaltak fel, s ez akkora feszültséget generált, hogy három hétig be kellett rekeszteni az országgyűlést. Az udvar végül közbeavatkozott, és az uralkodó érvénytelenítette a határozatot.¹¹ Batthyány Lajos a következőképpen vélekedett a nyelvhasználat ügyében a felsőtáblán: „*Én is azok véleményét pártolom, kik minden nemzetben azt kívánják tisztelni, mi nálunk, magyaroknál is leginkább tiszteletre méltó, tudniillik a nemzeti szellemet; azért én sem kívánom a horvátokat törvény által magyarosítani, hanem csak azon láncot és kapcsot óhajtanám, hogy magyar volna, mely a két országot érintésbe hozza.*”¹² Az ellenzékiek azt szerették volna elérni, hogy ha a nem magyar nemzetiségek képviselői az országgyűlésen, valamint a magyar törvényhatóságokkal való érintkezésben a magyar nyelvet használják. A belügyeikre nézve nem emeltek az ellen kifogást, hogy a saját vagy a latin nyelvet használják. A vármegyéknek korábban is akadtak gondjaik a horvát megyékkel, az egyik ilyen eset Torontál vármegyével történt, mely magyarul írt levelet Károlyvár városának, de az utóbbi vezetői csak annyit írtak vissza, hogy mivel nem latinul írtak, nem foglalkoznak az ügyel.¹³

A kerületek és szabad királyi városok rendezése

Javaslatok születtek a Hajdú és Jászkun kerületek, a szabad királyi városok, továbbá a magyar tengermelléki városok: Fiume és Buccari igazgatásának reformjára vonatkozóan. Ezek közül a szabad királyi városok rendezése váltotta ki a legnagyobb vitákat. Batthyány Lajos így nyilatkozott 1844. február 29-én a városi kérdésben, amikor először tárgyalták azt a felsőtáblán: „*Remélem, hogy az összes táblának nézetét mondom ki, ha azt állítom, miképp in abstracto senki sem veszi kérdésbe a királyi városoknak képviseleti jogát, hanem hogy csak felfüggesztjük azt a királyi városok belsejének elrendezésétől: vajon innen túl nagyobb mértékben részesüljenek-e a képviseletben, mint eddig vagy sem?*”¹⁴ Gróf Pálffy József (3. kép), aki ezen az országgyűlésen a főrendi ellenzék egyik legaktívabb tagja volt, szintén a diéta legfontosabb kérdésének tartotta a városi ügyet. „*Én az országgyűlésen fontosabb kérdést nem ismerek a sz. kir városok kérdésénél, mert itt olly néposztálynak képviseleti jogáról van szó, mellyet minden állásánál, mind pallérozottságánál fogva, mind pedig arra nézve, hogy*

¹⁰ VARGA 1982, 72–92; SOKCSEVITS 2011, 292–333.

¹¹ CSORBA – VELKEY 1998, 160.

¹² FÖRENDI NAPLÓ I., 176. XXIX. ülés 1843. augusztus 18.; MOLNÁR 2007, 440–441.

¹³ Torontál vármegye levele a többi vármegyéhez. Nagybecskerek, 1842. szeptember 5. MNL CSML IV. A. 3. b. 3320/1842.

¹⁴ MOLNÁR 2007, 486; FÖRENDI NAPLÓ III., 181. CX. ülés, 1844. február 29.

minden közterhekben is részt vesz, a köztanácskozásból kizárni nem lehet; annyival inkább is kötelessége a törvényhozásnak, hogy ezen néposztálynak szavazati jogot adjon, s hogy ez a köztanácskozásokban részt vegyen és hogy ott hol a közterhek viseléséről van szó mellyeknek hordásában tetemes részt vesz, befolyással bírjon.”¹⁵ A rendezés alappillére a „bekebelezés” volt, amely szerint a városok magukhoz csatolhattak volna olyan területeket, amelyekkel már összenőttek, de más törvényhatóság irányítás alatt álltak. A városoknak megengedték volna, hogy statutumokat hozhassanak, de azok hatálya nem terjedhetett volna túl a város határán, és azok hatályban lévő törvényekkel nem ellenkezhetek. A szabályrendeletek végrehajtását a Helytartótanács felügyelte volna. A konzervatív főrendek főfelügyelői intézményt is szerettek volna bevezetni (mintegy a megyei főispáni hivatal mintájára), de az ellenzékiek ezt határozottan elutasították, mivel a kormánzatnak még nagyobb befolyása lett volna a városok belügyeire, például a követ és tisztségviselő választásokra.



3. kép: Gróf Pálffy József – Franz Eybl litográfiája (1848)

¹⁵ FÖRENDI NAPLÓ III., 176. CX. ülés, 1844. február 29.

A polgárjog megszerzése is fontos kérdés volt, a konzervatívok szűkre szabták volna azoknak a körét, akik polgárok lehetnek, míg a liberálisok több lakosnak tették volna lehetővé, hogy megszerezzék ezt a jogot. Az igazságszolgáltatás kérdésében az ellenzékiek úgy vélekedtek, hogy a szabad királyi városokon belül mindenre ugyanazok a rendőri és bírói szabályok vonatkozzanak. Az aulikusok ezt hevesen ellenezték, mivel nemesi privilégiumuk sérült volna. A legnagyobb vitákat a városok országgyűlési szavazati jogának rendezése váltotta ki. Törvényesen az 1608. évi koronázás utáni 1. törvénycikkben¹⁶ rendezték a szabad királyi városok szavazati jogát az országgyűléseken, a fennálló állapot szerint azonban egyetlen kollektív szavazattal rendelkeztek. A megvitatott tervezet szerint 32 vagy 16 szavazatot kaptak volna a városok, melyen lakosság számuk arányában osztottak volna. A 30 ezer főnél népesebb városok két szavazatot, a 12 ezer főnél népesebbek egy szavazatot, a 9 ezer főnél népesebbek fél szavazatot kaptak volna. Az ennél kisebb városokat össze akarták vonni kettes-hármas csoportokba, és együttesen kaptak volna egy vagy fél szavazatot. A népesség száma volt a döntő, de figyelembe kívánták venni a város gazdasági helyzetét, illetve azt, hogy mennyi adót fizet. A városok képviselői azonban nem támogatták ezt a javaslatot, ők a városenkénti egy-egy szavazat mellett álltak ki végig.¹⁷

A megyei kihágások megelőzése

A megyei kihágások megelőzése is szerepelt a királyi javaslatokban, mivel az országgyűlést megelőző megyegyűléseken történt erőszakos esetek országos visszhangot váltottak ki. Említhetjük például Fejér vármegyét, ahol a tiszt- és követválasztások alkalmával csalások és törvénytelenések történtek. Olyan Fejér megyei nemeseknek, tiszteknek a neve is szerepelt ugyanis a választási iratokon, akik bevallásuk szerint nem látták a követutasításokat, és a tisztségviselő választásokon sem vettek részt. Olyan is szerepelt a listán, aki nem is létezett, legalábbis a megyében nem volt nyilvántartva. Létezett egy úgynevezett vörös tollas párt a vármegyében, a hozzá tartozók neveit állítólag többször is rávezették a választói ívekre. E sérelmet kivizsgálás céljából az országgyűlés elé akarták terjeszteni.¹⁸ A másik itt felidézendő eset Szatmár vármegyében történt: Uray Bálint, konzervatív, udvarhű vármegyei alispán vezetésével 1841 decemberében a vármegyei közgyűlésen megbuktatták a szatmári 12 pontot, köztük a háziadót.¹⁹ A megyei kihágások meggátolása

¹⁶ SZJÁRTÓ 2010, 43–46: ez a törvény kimondta, hogy szétválik az országgyűlés, így létrejött az alsó- és felsőtábla. A négy rendet a főpapok, mágnások és bárók, nemesek, valamint a szabad királyi városok alkották. A szabad királyi városoknak ez a törvény biztosította a részvételt az országgyűlésen.

¹⁷ CZOCH 2005, 291–310; CZOCH 2006, 216–230; GÁRDONYI 1926, 103–125.

¹⁸ Fejér vármegye levele a többi vármegyéhez. Székesfehérvár, 1843. július 18. MNL CSML IV. A. 3. b. 2424/1843.

¹⁹ HORVÁTH 1868, II. 347–350.

érdekében a kérdés rendezésére kiküldött országgyűlési bizottmány a következő javaslatokat vetette fel: a vármegyékben háromévente tisztújítást kell tartani, akkor is, ha a főispán nem akarja, csupán a levéltárnok és a tisztiorvos posztja képezett ez alól kivételt, akik élethosszig tartó tisztséget viseltek. A törvénytervezet szabályozta a választók körét, a szavazás módját, illetve azt, hogy mit lehet rendbontásnak tekinteni. Választó lehetett eszerint az a nemes, aki elérte 20. életévét és Magyarországon született, vagy az, aki tíz éve élt az országban és három éve a megyében. Továbbá tudniuk kellett magyarul. Emellett a köztisztviselők, valamint az értelmiségi végzettséggel rendelkezők, ahogy a szabad királyi városok és a szabad kerületek képviselői is, helyet kaphattak a megyegyűléseken.²⁰

A büntetőtörvénykönyvi és büntetőügyi javaslat

Ekkor már a büntetőtörvény és a büntetőrendszer átalakítására is elérkezett az idő. Az 1840. évi 5. törvénycikk értelmében felállítottak egy bizottságot, amelynek ki kellett dolgoznia a büntető törvénykönyvi javaslatot. A bizottság tagjai 1841. december 1-jén tartották első ülésüket, három albizottság munkálkodott, amelyek 1843. július 5-én mutatták be a tervezeteiket az országgyűlésen. A bizottságok közötti munkamegosztás a következő volt: 1. bizottság: büntettek és büntetések, 2. bizottság: büntetőeljárás, 3. bizottság: büntetőrendszer.²¹ Ezek a javaslatok rendkívül részletesek voltak, 546 paragrafusból álltak, számos tekintetben az ellenzékiek nézeteit tükrözték. Az esküdszék rendszerét szerették volna a bizottság liberális tagjai bevezetni, aminek két típusát vázolták fel: a kis esküdszék (ítélő esküdszék) feladata a bűnösség megállapítása volt, míg a nagy esküdszék (vádesküdszék) arról döntött volna, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megindítható-e az eljárás. A bizottság többségét alkotó konzervatív tagok azonban ezzel szemben végig kiálltak a szakbírói rendszer mellett.²² Az ellenzékiek a halálbüntetés eltörlésének javaslatát is megfogalmazták. Az ügy legfőbb támogatója az alsótablán Borsod megye követeként Szemere Bertalan volt, részletesen tanulmányozta az amerikai és európai büntetőviszonyokat, valamint a halálbüntetésről is részletes tanulmányt írt. Az 1843. augusztus 19-én tartott kerületi ülésen így vélekedett a halálbüntetésről: *„Van-e tehát oly bűn, mily emberi bírótól halált érdemel? Nincs, mert az élet elidegeníthetetlen jó, mert az ember tiszta s tökéletes ismerettel nem bír, sem a cselekvő szándékáról, mi a bűn szubjektív oldala, sem a megsértett erkölcsi törvényekről, mi a bűn objektív oldala; s ha van eset, melyben ember az életre méltatlan, az ott áll elő, hol a bűn e két oldala legmagasb fokra hágott, azaz: hol a teljes erkölcsi romlottság van. S itt ítélhet-e más, mint a mindenható? Vajjon az örök igazság szerint ítélnek-e a földi törvényhozók, kik mérföldenkint más-más törvény szerint ítélnek, kik egy*

²⁰ VÖRÖS 1980, 903–905.

²¹ BÉLI 2009, 329–332; MEZEY 2007, 318–324.

²² FAYER 1896, I. 244; STIPTA 1997, 131–136.

tartományban néhány hónapig fogsággal büntetik a bűnt, mely a szomszédban halállal sújttatik?”²³ Az alsótáblai konzervatívok úgy vélték, még nincs itt az ideje a halálbüntetés eltörlésének, ennek ellenére többségben voltak azok, akik az eltörlésre szavaztak. Deák Ferenc, aki korábban szintén a bizottság tagja volt, ekképpen vélekedett a halálbüntetésről: „A halálos büntetésnek célja nem bosszúállás, mert a bosszúállás kegyetlen indulat, ilyen indulatot pedig az igazság kiszolgáltatásnak ismerni nem szabad. De elégtételt sem szerez a halálos büntetés, mert a meggyilkolt polgárok életét semmi büntetés, semmi kegyetlenség vissza nem adja többé a köztársaságnak. Ha azonban a kemény törvény szoros rendelkezését irgalom és könyörületesség mérsékeli, ha az ítélet nemcsak törvénytelen, hanem felebaráti szereteten is alapul, megtartatik egy polgár kinek élete a köztársaságnak még talán hasznára válhat.”²⁴ Az ügy végül a felsőtáblán bukott el, és majd csak 1878-ban született meg az első magyar büntetőtörvénykönyv.²⁵

Vallásügyi kérdések

Az 1791. évi 26. törvénycikk biztosította a protestáns felekezetek számára a szabad vallásgyakorlatot. Szabályozták az áttérés, valamint a vegyes házasság kérdését, azonban csak katolikus pap előtt lehetett vegyes házasságot kötni, a protestáns félnek reverzálist kellett adni, ami szerint katolikus hitben kell nevelni a gyermekeket. Ha az apa katolikus, akkor minden gyereknek katolikusnak kellett lenni, ha az anya katolikus, akkor a gyerekeknek nemük szerint a szülők vallását kellett követni. Ha a protestáns fél nem adott ilyen kötelezvényt, csak szóban ismerték el a házasságot (passzív asszisztencia). A legnagyobb sérelem az volt, hogy protestáns papok előtt nem lehetett vegyes házasságot kötni. Az ügy már az előző országgyűlésen is heves vitákat váltott ki, végül 1840. május 12-én, az országgyűlés utolsó napján hirdették ki a király döntését, aki megígérte a sérelmek orvoslását, de a következő országgyűlésre hagyta a törvénybe iktatást. Lonovics József csanádi püspök 1840 novemberében Rómába ment tárgyalni, ahol elérte a reverzális nélküli, illetve protestáns pap előtt kötendő házasság érvényességét. A megegyezés ellenére az 1843/44. évi országgyűlésen éles vitákat generált a vallás ügye. Batthyány kijelentette: „*Véleményem szerint nem kisebb a zsarnokság ott hol a más hitű arra kényszerítetik, hogy ő az idegen hit dogmáit tartsa meg, mint ott, hol ő a maga dogmáinak gyakorlatában eddig volt; én pedig azt látom, hogy a jelen esetben protestáns atyánk fiai ezen zsarnokság alatt sínylődnek, [...]*”²⁶ Végül az 1844. évi 3. törvénycikkben rendezték a vallásügyi kérdéseket, ami szerint ezután protestáns lelkészek előtt is köthettek

²³ KERÜLETI NAPLÓ II., 303–313. 42. kerületi ülés 1843. augusztus 19.; HERMANN 1998, 63–74.

²⁴ MOLNÁR 1995, 160; Idézi: MOLNÁR 1998, 159–160.

²⁵ BÉRENGER – KECSKEMÉTI 2008, 267–268.

²⁶ FÖRENDI NAPLÓ I., 344. XLI. ülés 1843. szeptember 9.; MOLNÁR 2007, 452.

vegyes házasságot. Emellett szabályozták az áttérést is, a szándékot két tanú előtt kellett kinyilatkoztatni.²⁷

A zsidók emancipációja

A zsidók emancipációjának a kérdését is újra felvetették az ellenzék tagjai, ugyanis az 1839/40. évi országgyűlésen ez az ügy elbukott, csak részeredmények születtek. Az 1840. évi 29. törvénycikk megengedte a zsidóknak, hogy bárhol letelepedjenek, kivéve a bányavárosokat. 1844 novemberében tárgyalták újra a kérdést, az ellenzéki javaslatok főként az előző országgyűlésen kidolgozott törvénytervezeteken alapultak. Megszüntették volna a türelmi adót, a zsidók bárhol letelepedhettek volna (még a bányavárosokban is), ha azt az illetékes városi tanács engedélyezi, s ha bizonyították, hogy van elég pénzük. Az értelmiségi pálya is megnyílt volna előttük, saját gyáruk lehetett, illetve nemesi birtokokat is haszonbérbe vehettek. Ennek fejében részletesen szabályozták volna a zsidók oktatásának kérdését is. A főrendek nagyon gyorsan elfogadták ezeket a javaslatokat, kivéve az utóbbit, mert úgy vélték, az oktatásügyről átfogó törvényi szabályozást kell majd kidolgozni. Az uralkodó azonban nem hagyta jóvá a törvényjavaslatot. A zsidók állampolgári emancipációját végül csak 1849. július 28-án mondta ki a magyar országgyűlés, de az a szabadságharc bukása miatt nem valósult meg, majd csak a kiegyezés évében, 1867-ben lépett érvénybe.²⁸

Gazdasági reformok

A gazdasági törvényjavaslatokból a bányatörvényt lehet kiemelni első helyen, amely 615 paragrafusból állt. Legfőbb célja az volt, hogy megkönnyítse az ércbányászattal kapcsolatos ügyek intézését, valamint csökkentse a visszaéléseket. Egy rendszeres bizottság már 1827-ben elkészítette a törvényjavaslatot, de az országgyűléseken történő tárgyalását elhalasztották. Ezzel a tervezettel a korábbi Miksa-féle 1573. évi bányatörvényt cserélték volna le.²⁹ Fontossá vált a vámrendszer reformja is, mivel ekkor még fennállt a Mária Terézia (1740–1780) által 1754-ben létrehozott kettős vámhatár, amit csak a szabadságharcot követően, 1850-ben töröltek el. Az alsótábla véleménye szerint ez volt a fő oka annak, hogy sok nemesi birtokos elszegényedett. A javaslat bizonyította, hogy a fennálló vámrendszer káros az ország gazdasági életére, ezért felvetette egy védegyelet megalakítását a hazai ipar támogatására. A felirati javaslat követelte azt is, hogy a harmincadot az országgyűlés állapítsa meg. A legradikálisabb javaslatuk viszont az volt, hogy a magyarországi külkereskedelem ezután legyen teljesen független, és ezentúl csak törvényhozás útján lehessen szabályozni a vámrendszert, rendeleti úton az uralkodó

²⁷ ERDMANN 2014, 256–283; HERMANN 1973, 376; 1000 év.

²⁸ VÖRÖS 1980, 905–906.

²⁹ VÖRÖS 1980, 907.

felsőjogként ne rendelkezessen afelett. A bécsi udvar ezeket a javaslatokat a leghatározottabban elutasította, mivel súlyos bevétel kiesést okozott volna a birodalmi költségvetés számára. A konzervatív főrendek így ezeket a javaslatokat nem támogatták. A hazai ipar fejlesztésével számos ellenzéki is foglalkozott, köztük Kossuth Lajos, aki a *Pesti Hírlapban* így jellemezte a fennálló helyzetet: „[...] egyes igen jeles iparművesekben nem szűkölködünk; 's a' gyáripar egyes: bimbóvirágai sem hiányoznak; örvendeztetők, mint zöld oasis homoktengerben; de általában véve azon magas és terjedt gyármunkásságot, melly a' hon nyers termékeit értékesítse, melly nélkül a' földművelésben még olly gazdag nemzet is csak egy félkarú óriáshoz hasonlít.”³⁰ Az országgyűlés alatt, 1844 októberében megalakult a Védegylet, amely a hazai ipartermékek vásárlását támogatta, azonban hamar kifulladásra jutott a kezdeményezés, mivel nem volt a Magyar Királyság területén erős ipar, amely kiszolgálta volna az igényeket.³¹

A közlekedés fejlesztése

Fontosnak tartották továbbá a közlekedés fejlesztését is, vasútvonalak építését irányozták elő. Az egyik volt a Bécs–Pest–Buda vasútvonal terve, melynek két változata is volt. A Duna jobb partján vezetendő vasút tervét báró Sina György dolgozta ki, ez összeköttetésben állt volna a Bécs–Trieszt vasúttal. A Duna bal parti vasút tervének fő támogatója ezzel szemben Ullmann Móric volt, aki Debrecenig meghosszabbította a vonalat. A másik vasúti vonal terve Pestet és Fiumét kívánta összekötni. Az egyik változat szerint csak Vukovártól vezetett volna vasút Fiuméig, Vukovárig vízi úton lehetett volna eljutni. Ezt többen azért is ellenezték, mivel télen a Duna befagyhat, így akadályozhatja a kereskedelmet. A Bécs–Trieszt vasútvonalat pedig azért ellenezték többen, mert az gyengítette volna a Pest–Fiume vasút kereskedelmi jelentőségét. A kormányzat ekkor még nem hajlott az állami építésű vasútra, ezért magánvállalkozóknak nyújtottak úgynevezett kamatbiztosítási támogatást. A *Pesti Hírlapban* Kossuth Lajos is számos cikkben foglalkozott a fiumei vasút ügyével. Az 1844. május 12-én kiadott 351. számban így írt: „*És méltányolom én, mint akárki más mind azon jótéteményeket, mikkel a' nyugaton fekvő száraz földdeli könnyebb közlekedés ígérkezik; – de építsetek Bécshez vasutat (és isten adja, hogy építsetek), meddig mentek? Bécsig uraim, eljutottatok Ausztria piaczára; szép az, és gazdag és életdús, csak néhány millio lakos, csak egy tartomány. Ellenben építsetek vasutat Fiuméhez, 's ott áltok a' magyar tenger partján, és e' tenger part? nem egy tartomány; ez a' földteke szabad küszöbe, ez a világ!! melly egy nyílt terem gyanánt tárul fel vállalkozástok előtt, ezernyi millio lakosaival, legtávolabb éghajlatainak kellékeivel, kincseivel!*”³² Végül az 1848. évi 30. törvénycikk

³⁰ Pesti Hírlap 1843. október 22. 293. szám; Idézi: BEKKER 2002, 78–82.

³¹ VÖRÖS 1980, 907–908.

³² Pesti Hírlap 1844. május 12. 351. szám; Idézi: BEKKER 2002, 166–170.

határozott a Pest-Buda–Fiume vasútvonal megépítéséről.³³ Fiume két javaslatot nyújtott be a külkereskedelem fellendítésére. A: Fiumében egy kikötőt kell építeni országos segítséggel. B: A közlekedést fejleszteni és javítani kell. Az A pont szerint hiányzott a szabad rév és kikötő, illetve emiatt a sirokko szél is nagy pusztításokat végzett. Tizenhat-tizenhét éve készültek ugyan tervek a kikötő fejlesztésére, de azok már nem voltak korszerűek. A B pont szerint a vízi és tengeri utakat kell fejleszteni vagy a Dunán keresztül a Fekete-tengeri utat, vagy az Adriai-tengeri kereskedelmet. Az Adriai-tenger felé vezető úton történő szállítás is drága volt, ezért két lehetséges megoldást vetettek fel, az úgynevezett Lujza út³⁴ megvásárlását vagy a fiumei váмок leszállítását.³⁵ A csatornák és a folyók szabályozására vonatkozóan szintén jelentős javaslatok láttak napvilágot, az egyik legkiemelkedőbb terv a Dunát a Tiszával egybekötő csatorna terve volt, melyet az 1840. évi 38. törvénycikk elfogadott. Báró Vécsey Miklós szatmári főispán és báró Sina György elnöklete alatt állt fel az a társaság, amely meg akarta építeni a Duna-Tisza csatornát. Az egyik pontja Pest és Bölcse vagy ezek vidékén indult volna és Szegednél érte volna el a Tiszát. A csatorna keresztülhaladt volna Csongrád és Szolnok megye vidékein is.³⁶

A liberális ellenzék csalódása

A liberális ellenzéknek az előzetes várakozások után hamarosan csalódnia kellett, hiszen több hónappi vita és tárgyalás után sem haladtak előre a javaslatok. Az alsótáblán viszonylag hamar keresztülmentek a reformtervezetek, azonban a felsőtáblán sorra megakadtak. A konzervatív főrendek többségben voltak, és rendre visszaküldték ezeket a javaslatokat az alsótáblára újratárgyalás végett, így lassítva annak munkáját. A szabad királyi városok átalakítására irányuló javaslatok ügyében például kilenc üzenetváltás történt a két tábla között. Ahogy közeledett az országgyűlés bezárásának az uralkodó által kitűzött időpontja, 1844. október 15-e (végül november 12-ig tartott), egyre többen hangoztatták a csalódottságukat a sikertelenség miatt. Pálffy József gróf volt az egyik legradikálisabb, akit az 1844. augusztus 28-án tartott felsőtáblai ülésen elragadtak az indulatai, és csalódottságában kijelentette, hogy csak akkor fog az ország fejlődni és polgárosodni, ha eltörlik a felsőtáblát, mivel akadályozza a reformok megvalósulását. *„Mihelyt a haza java ezt megkívánja én a nemzet érdekének előmozdításában egyedüli gátnak tekintem ezen táblát, és azért nyilván kinyilatkoztatom és nem tartózkodom egy szempillantig sem többé*

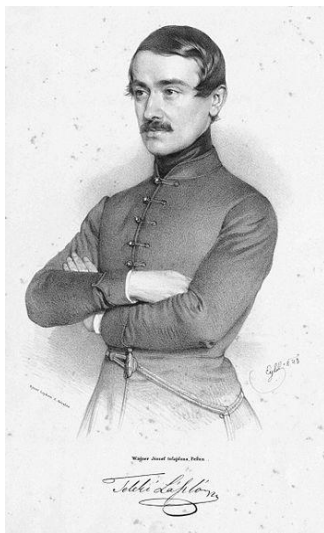
³³ ERDMANN 2014, 394–403; GERGELY 1987, 323–379.

³⁴ GERŐ – BOKOR 1895, XI. 719: a Károlyvárostól Fiuméig vezető út mellékvonalaival együtt 22 mérföld hosszú. 1820-ban a Lujza-társulat szerezte meg működtetési jogát ötven éves időtartamra. 1877-ben a Monarchia kormánya megvásárolta a tulajdonosi jogokat 325 ezer forintos áron, amit az 1879. évi XVII. törvénycikk megerősített.

³⁵ Fiume szabad királyi város levele a vármegyékhez. Fiume, 1842. december 1. MNL CSML IV. A. 3. b. 1443/1843.

³⁶ ERDMANN 2014, 400–403; 1000 év.

kimondani, hogy örülni fogok, midőn azon időpont előfog jönni, midőn ebbéli jogommal utoljára foghatok élni, miszerint ezen tábla eltörlésére szavazhassak: ez hitem és meggyőződéseem.”³⁷ Ez a felszólalása akkora indulatokat keltett, hogy József nádor is felszólalt, és rosszalta Pálffy kijelentését, azzal a megjegyzéssel, hogy az az alkotmányértés határát súrolta. Pálffy egy másik hozzászólásában válaszolt a nádornak. Kifejtette, az alkotmány is csak törvényekből áll, ha van köztük olyan törvény, amely a haza érdekeit sérti, az ellen fog szavazni. Megismételte azon kijelentését, hogy hajlandó eltörölni a felsőtáblát, ha a nemzet érdeke úgy kívánja. Bírálta a konzervatív főrendi táblai tagokat, köztük Apponyi György grófot azzal az indokkal, hogy az országgyűlés végén nem a „nemzet kebelére” fognak visszatérni, hanem a kormányzatéhoz.



4. kép: Gróf Teleki László – Franz Eybl litográfiája (1843)

Teleki László gróf (4. kép) felszólalásában védelmébe vette Pálffy. Ő is kijelentette, hogy a mostani rendszer a haza fejlődésének az útjában áll. „*Én is gyanúsítani akarom a többséget, mert azon véleményemet vagyok kénytelen kijelenteni, hogy azon rendszer, melyet a méltóságos főrendi táblának többsége követ, alkotmányellenes, veszélyezteti a haza jövőjét, és az ország korkívánataival ellenkezésben van.*”³⁸ Pálffy a későbbi hozzászólásaiban továbbra is ostromozta a főrendi tábla tagjait: „*Hanem nem tartóztathatom meg magamat kimondani, hogy sajnálom hazámat, melynek azon balsors jutott, hogy oly fiai, oly törvényhozói születtek, kik a leggyengédebb kötelékeket széttepni*

³⁷ FŐRENDI NAPLÓ VI., 48–50. CCVII. ülés, 1844. augusztus 28.

³⁸ FŐRENDI NAPLÓ VI., 53. CCVII. ülés, 1844. augusztus 28.

készek egy aranyborjúnak elnyerése végett, mely körül méltóságok [...] táncolnak.”³⁹ Később Széchenyi István gróf is reagált Pálffy József beszédére: „Hinni akarom, hogy legtisztább szándékból és hazafi indulat nyomán ezen egész táblát eltörölni kívánja becsületes szándékból ered, és ezzel öméltósága magasabb célt akár elérni.”⁴⁰ A vita után azonban nem sokkal, Zay Károly gróf beszéde közben Széchenyi ájultan esett le a székéről. Idézem Zay ezen beszédét: „Hogy pedig a magyar arisztokrácia nemzetiségünket fönntartotta volna, ennek a história ellent mond: a szegény református prédikátorok és a bocskoros nemes ember viskóiban tartaték fenn a nemzetiség, de korántsem az aranygyapjas vitézek, nem a többi lovagrendek nagykeresztesei, s nem a belső titkos tanácsosok által.”⁴¹ Ezután Pálffy is felszólalt, egyetértett abban Széchenyivel, hogy a nemzetet előre kell mozdítani, és fel kell szólalni az érdekében. Ismét bírálta az arisztokráciát, az alábbi kérdést tette fel: „[...] Kérdem méltóságokat, tekintsék meg ezen táblát, van-e ezen arisztokráciában nemzeti szellem? Azt tartom, hogy itt egy csepp nemzetiség, nemzeti szellem nem létezik.” A baloldalon ülők nem tetszésüket fejezték ki, a hallgatóság viszont éljenzésbe tört ki. Majd Pálffy megismételte: „Mondom ezen táblában egy csepp nemzetiség sem létezik...” A magyar nyelv ügyét is szóba hozta, kijelentette, ha ez volt a legnagyobb siker, amit elértek a nemzet érdekében, az nem sok. „Miben létezik ennek nemzetisége? Abban, hogy magyarul szólnak a nemzet érdeke ellen” – jelentette ki Pálffy.⁴² Teleki is kijelentette, hogy a kormányzat iránt sem neki, sem a karoknak és rendeknek nincs bizalma. „Mellőzve az idő rövidsége tekintetéből – számos okokat, melyek e’ részben felhozathatnak, csak azt jegyzem meg, hogy mi nincs, az nem csökkenhetik meg, már pedig tisztán kijelentem, hogy tudtomra a’ nemzetnek a’ kormány iránt bizodalma jelenleg teljességgel nincsen, hogy bennem legalább a’ kormány iránti bizodalomnak a legkisebb szikrája is elenyészett. [...] Ugyanis a’ t. RRnek nincsen bizodalma a’ kormányban azért, mert a’ haza jólétének előmozdítása egy illy elvű kormánytól, millyen a’ mostani, nem várhatják.”⁴³

Összefoglalás

Az 1843/44. évi országgyűlés össz mérlege elszomorító volt az ellenzék számára, hiszen csak tizenhárom törvénycikkelyt fogadtak el. Ha pontosítani szeretnék, akkor csak tíz új törvény született, hiszen a többi három törvényt módosítás volt. Apponyi György gúnyosan meg is jegyezte, hogy a mágnásellenzék elszigetelődött. Batthyány viszont kijelentette, hogy nem az ellenzék szégyene az, hogy az alsótábla számos kérdésben megváltoztatta a véleményét. Ugyanakkor megannyi rendkívüli fontosságú javaslat került tárgyalásra, talán az

³⁹ FÖRENDI NAPLÓ VI., 315–316. CCXXXVI. ülés, 1844. október 3.

⁴⁰ FÖRENDI NAPLÓ VI., 316–318. CCXXXVI. ülés, 1844. október 3.

⁴¹ FÖRENDI NAPLÓ VI. 318. CCXXXVI. ülés, 1844. október 3.; LACKÓ 2001, 31.

⁴² FÖRENDI NAPLÓ VI., 320–321. CCXXXVI. ülés, 1844. október 3.

⁴³ FÖRENDI NAPLÓ VII., 305. CCLXXI. ülés, 1844. november 10.

1843/44. évi országgyűlésen a legtöbb (több mint 100 javaslat), de közülük csak alig néhány emelkedett törvényerőre. Ezek a következők voltak: az 1844. évi 1. törvénycikk a koronaőr-választást szabályozta. A legfontosabb a 2. törvénycikk volt, amely hivatalossá tette a magyar nyelvet az államéletben, az oktatásban. A 3. törvénycikk elismerte azt, hogy protestáns lelkészek előtt is lehet vegyes házasságot kötni. A 4. és az 5. törvénycikkek kimondták, hogy a nem nemesek is bírhatnak nemesi birtokot és viselhetnek közhivatalt, ám amíg az ősiség törvénye fennállt, nehezen lehetett az előbbi megvalósítani. A 6. törvénycikk az 1840. évi váltótörvényt módosította. A 7. törvénycikk a csódtörvényt pontosította. A 8. törvénycikk a felsőbírósági tárgyalások hosszúságáról rendelkezett. A 9. törvénycikk a közmunkát szabályozta. A 10. törvénycikk a futóhomok általi károkról rendelkezett. A 11. törvénycikk az országgyűlési szállások nagyságát és díját állapította meg. A 12. törvénycikk kimondta, hogy az országgyűlési költségeket a nemeseknek kell állniuk. A 13. törvénycikk a Hrabovszky-alapítvány körüli kérdéseket rendezte.⁴⁴

Az országgyűlés után 1844 novemberében a kormányzat az adminisztrátori rendszer kiterjesztésébe fogott, ezzel akarta erősíteni a befolyását a megyékben. A megyék nagy része ugyanis reformpárti volt, a bécsi udvar ezért hozzálátott a főispánok leváltásához, illetve helyettesítéséhez. Ezek az új tisztviselők egyértelműen a kormányzatot szolgálták, ezért cserébe magas fizetést kaptak (évi 5–6 ezer forintot). A legfontosabb feladatuk az volt, hogy a megyéjükben tartózkodjanak, felügyeljék az adóbehajtást és a megyei pénztárat, illetve a megyei közgyűlési üléseket vezessék. A kormányzatnak rendszeres jelentést kellett küldeniük. A tervet kidolgozásával Apponyi Györgyöt bízta meg az uralkodó, néhány hónap alatt 21 új adminisztrátort és jó néhány új főispánt nevezett ki V. Ferdinánd. A kormányzat ezen akciója sikerrel járt, mert sok helyen többségbe kerültek a kormány támogatói az ellenzéki politikusokkal szemben. A törvénytelen eszközöktől sem riadtak vissza a közigazgatásban és a tisztújítások alkalmával. Olyan eset is előfordult, amikor a szavazók névjegyzékét manipulálták. A kudarc ellenére mégis megállapíthatjuk, hogy az 1843/44. évi országgyűlés fontos állomást jelentett a liberális ellenzék történetében, hiszen tovább fejlődtek és egységbe kovácsolódtak, ami előkészítette az Ellenzéki Párt 1847-es megalakítását.⁴⁵

⁴⁴ VÖRÖS 1980, 913–914.

⁴⁵ CSORBA – VELKEY 1998, 166.

Források

FŐRENDI NAPLÓ = *Felséges Első Ferdinánd Austriai Császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik koronás királya által szabad királyi Pozsony városába 1843–dik évi május 14–kére rendelt magyar-országgyűlésen a méltóságos főrendeknél tartatott országos ülések naplója I–VII kötet.* Pozsony–Pest 1844.

KERÜLETI NAPLÓ = Kovács Ferencz: *Az 1843/44–ik évi magyar országgyűlési alsó tábla kerületi üléseinek naplója I–VI. kötet.* Budapest 1894.

MNL CSML IV. A. 3. b. = Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltár Szegedi Levéltára IV. A. 3. b.

Pesti Hírlap = Pesti Hírlap digitalizált számai
<https://adtplus.arcanum.hu/hu/collection/PestiHirlap/> (Letöltés: 2018.03.09.)

Irodalom

1000 ÉV: *1000 év törvényei internetes adatbázis.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torvenyei> (Letöltés: 2018.03.17.)

BEKKER 2002 = Bekker Zsuzsa (szerk.): *Kossuth gazdasági írásai.* Budapest 2002.

BÉLI 2009 = Béli Gábor: *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog.* Budapest–Pécs 2009.

BÉRENGER – KECSKEMÉTI 2008 = Bérenger, Jean – Kecskeméti Károly: *Országgyűlés és parlamenti élet Magyarországon 1608–1918.* Budapest 2008.

CZUCH 2005 = Czuch Gábor: Pozsony és a „városi kérdés” a reformkorban. In: Gábor Czuch (főszerk.) – Aranka Kocsis – Árpád Tóth (szerk.): *Fejezetek Pozsony múltjából magyar és szlovák szemmel.* Pozsony 2005, 291–310.

CZUCH 2006 = Czuch Gábor: Hogyan határozható meg a város területe? – Az 1843/44. évi városi törvény vitái. *Korall. Társadalomtörténeti folyóirat.* 24–25. sz. (2006) 216–230.

CSORBA – VELKEY 1998 = Csorba László – Velkey Ferenc: *Reform és forradalom (1790–1849).* Debrecen 1998.

ERDMANN 2014 = Erdmann Gyula: *Szabadság és tulajdon – Az 1839–40. évi országgyűlés története.* Budapest 2014.

- FAYER 1896 = Fayer László: *Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye I–IV*. Budapest 1896.
- GÁRDONYI 1926 = Gárdonyi Albert: A szabad királyi városok az 1848 előtti törvényhozásban. *Városi Szemle* 12. évf. 1–2. sz. (1926) 103–125.
- GERGELY 1987 = Gergely András: *Egy nemzetet az emberiségnek. Tanulmányok a magyar reformkorról és 1848-ról*. Budapest 1987.
- GERŐ – BOKOR 1895 = Gerő Lajos – Bokor József: *A Pallas nagy lexikona*. Budapest 1893–1897.
- HERMANN 1973 = Hermann Egyed: *A katolikus egyház története Magyarországon 1914-ig*. (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae) München 1973.
- HERMANN 1998 = Hermann Róbert: *Szemere Bertalan*. Budapest 1998.
- HORVÁTH 1868 = Horváth Mihály: *Huszonöt év Magyarország történelméből 1823-tól 1848-ig*. Második kötet. Pest 1868.
- KECSKEMÉTI 2008 = Kecskeméti Károly: *Magyar liberalizmus 1790–1848*. Budapest 2008.
- KÓNYI 1903 = Kónyi Manó: *Deák Ferencz beszédei 1842-1861*. 2. kiadás Budapest 1903.
- LACKÓ 2001 = Lackó Mihály: *Széchenyi elájul – Pszichotörténeti tanulmányok*. Budapest 2001, 29–42.
- MELKOVICS 2014 = Melkovics Tamás: A reformkori főrendi liberális ellenzék. *Vasi Szemle* 68. évf. 2. sz. (2014) 183–200.
<http://www.vasiszemle.hu/2014/02/melkovics.htm> (Letöltés: 2018.03.09.)
- MEZEY 2007 = Mezey Barna (szerk.): *Magyar jogtörténet*. Budapest 2007.
- MOLNÁR 1995 = Molnár András (s. a. r.): *Deák Ferenc ügyészi iratai 1824–1831*. Zalaegerszeg 1995.
- MOLNÁR 1998 = Molnár András: *Deák Ferenc*. Budapest 1998.
- MOLNÁR 2007 = Molnár András: *Viam meam persequor – Batthyány Lajos gróf útja a miniszterelnökségig*. Budapest 2007.
- SOKCSEVITS 2011 = Sokcsevits Dénes: *Horvátország a 7. századtól napjainkig*. Budapest 2011.

STIPTA 1997 = Stipta István: *A magyar bírósági rendszer története*. Debrecen 1997.

SZIJÁRTÓ 2010 = Szijártó M. István: *A diéta – A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*. Keszthely 2010.

VARGA 1982 = Varga János: *Helyét kereső Magyarország. Politikai eszmék és koncepciók az 1840-es évek elején*. Budapest 1982.

VÖRÖS 1980 = Vörös Károly: Az 1843–1844. évi országgyűlés. In: Mérei Gyula (főszerk.) – Vörös Károly (szerk.): *Magyarország története: 1790–1848*. Budapest 1980, 894–922.

Képek forrása

- 1. kép:** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eybl_Batthy%C3%A1ny.jpg (Letöltés: 2018.03.17.)
- 2. kép:** KECSKEMÉTI 2008, 364.
- 3. kép:** <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/5632> (Letöltés: 2018.03.17.)
- 4. kép:** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Teleki_L%C3%A1szl%C3%B3_Eybl.jpg (Letöltés: 2018.03.17.)

The Diet in 1843/44 from the perspective of the liberal lords

ÁDÁM DEÁK

The Diet in 1839/40 was successful, because the Diet created 51 laws which the king approved. Lajos Batthyány led the liberal lords party, which contributed the success. Then they made great hopes the next Diet which Ferdinand V. (1835–1848) convened on 14 May 1843. The king recommended lot of reform measures, therefore the mood was optimistic. However the liberal lords were disappointed, because the conservative members sent back lot of laws proposed for the House of Commons that they slow down the job. More liberal lords said the disappointment for example Earl József Pálffy, who wanted to abolish the House of Lords. The Diet in 1843/44 was unsuccessful for the liberal politicians, because the king accepted just 13 laws. However this Diet was important for the liberal lords, because they developed and united, later they founded the Opposition Party in 1847.